

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Ad in dolore de peccato, vel in ejus odio, aut in utroque simul,
consistat essentialiter ratio contritionis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

his verbis: *Pœnitentia in tribus partibus suis configuratur Trinitati increate, compunctio enim five contritio, quæ ex modica pena commutat æterna tormenta, innititur bonitati, quæ attribuitur Spiritui Sancto: Confessio autem, quæ legitima est & prudens computatio peccatorum ut æstimetur ad pœnitentiam, respondet sapientiæ, quæ attribuitur Filio; & satisfactio, quæ secundum vires amplectitur injuncta, fulcitur potentia, quæ Patri appropriatur.*

De his tribus pœnitentiæ partibus sigillatim nobis incumbit agendum, tribus sequentibus disputationis; deinde de absolutione Sacerdotali, quæ est altera pars Sacramenti pœnitentiæ, gerens vicem formæ, fusè differemus, ac celebres quæ de illa agitantur quæstiones, breviter ac dilucidè resolvemus. Unde fit.

DISPUTATIO VII.

De contritione.

Ad quinque primas quæstiones supplementi.

CUM D. Thomas morte præventus non potuerit de partibus pœnitentiæ in particulari, nec de tribus ultimis Sacramentis, Extrema-Untione, Ordine, & Matrimonio scribere ejus Discipuli, ad complementum hujus tertiæ partis, & totius Summæ Theologiæ ejusdem Doctoris Angelici, ex scriptis ejus in quartum librum sententiarum, quæstiones quæ deerant, in unum opus collegerunt, quod supplementum Summæ appellarunt, in quo primò agitur de contritione, quæ est prima pars Sacramenti pœnitentiæ, de qua etiam in hac disputatione nobis erit agendum.

ARTICVLVS I.

An in dolore de peccato, vel in ejus odio, aut in utroque simul, consistat essentialiter ratio contritionis?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ, & verior seu probabilior eligitur.

¹ Suppono primò ex D. Thoma hic quæst. 1. art. 1. hoc nomen *contritio*, derivari à verbo *contrere*, quod significat rem duram in minutissimas partes dividere seu reducere: nam quia peccatum cor & voluntatem hominis indurat, actus ille quo hæc duritia tollitur, & peccatum deletur, merito à Theologis *contritio* appellatur. Hinc Guilelmus Parisiensis pœnitentiam à qua oritur contritio, sic describit: *Pœnitentia est cordis confractio, & comminutio, ac veteris hominis in pulverem redactio.*

² Suppono secundò ex eodem §. Doctore ibidem, veritas tradi solere contritionis definitiones, seu descriptiones. Primò dicitur *dolor pro peccato assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Secundò, *dolor voluntarius pro peccato, puniens quod dolet se commisisse.* Tertiò ab Iudoro sic describitur: *Contritio est compunctio*

^A & humilitas mentis cum lacrymis, veniens de reformatione peccati, & timore iudicii. Quarta definitio quæ est Augustini sic habet: *Contritio est dolor in mitemens peccatum.* Quinta quæ est Gregorii magistri talis est: *Contritio est humilitas spiritus, amittitio à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. dicitur anima dolor ab detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* In qua definitione tres recentiorum actus, ad contritionem perfectam concurrentes, nimirum dolor de peccato, ejus odium seu detestatio, & propositum amplius non peccandi.

^B Suppono tertio, ex his tribus actibus, ultimum non esse de essentia contritionis, utpote cum sit actus ab ea distinctus, & contingere possit, quod aliquis dolens de peccatis propter Deum faciat dilectum, iustificetur sine tali proposito explicito quia nimirum non cogitat de vita de futura, sed tantum de divina bonitate, & gravitate offensus Deum commisse. Fateor tamen tale propositum esse propriam passionem actus contritionis, cum ex eo quod quis de peccato dolet, ipsamque detestetur, lequatur ex natura rei, quod reus amplius non peccare. Restat ergo discutere solum de aliis duobus actibus, nimirum de odio peccati, & de dolore five tristitia de ejus commissione, in quonam scilicet ex illis ratio contritionis essentialiter consistat?

^C Prima sententia, quæ est Cajetani tomo 1. regulæ tract. 4. quæst. 1. docet quod illa consistit essentialiter in actu odii de peccato, & quod dolor non habet tantum ut propria ejus passio. Secunda quam tenet Suarez quæst. 85. disp. 4. sect. 1. aliter illam esse essentialiter detestationem peccati, quam vult esse actum distinctum tum ab odio quam à dolore peccati. Tertia verò existimatur, illam tam in actu odii de peccato, quam in actu doloris consistere essentialiter. Ita Agidius Caninck in Tract. de pœnit. disp. 1. dub. 2. Pro resolutione.

^D Dico primò, contritio non consistit essentialiter in aggregato actu odii seu detestationis peccati, ac doloris de ipso, quamvis utrumque necessario includat.

probatum prima pars: Actus primarius, cuiusque virtutis specialis debet esse unus tantum, & non aggregatum ex pluribus; cum enim debeat immediate ab illa elici, & per ordinem ad ipsam talis virtus specificetur, debet necessario esse illi similis in specie, subindeque cum virtus specialis sit simplex qualitas unius speciei, actus ejus primarius, debet esse simplex actus unius speciei, & non quid aggregatum ex multis actibus: Sed contritio est actus primarius pœnitentiæ, quæ est virtus specialis ut disp. 2. art. 2. ostensum est. Ergo contritio non consistit essentialiter in aggregato actu odii seu detestationis de peccato, ac doloris de ipso, sed in uno solù ex illis duobus actibus.

^E Quod verò utrumque necessario includat, manifestum est, quia ad destructionem peccati ad quam pœnitentia ordinatur essentialiter, requiritur odium & detestatio peccati, ac simul dolor & tristitia de ipso; nam odium & detestatio per se causant dolorem de ipso, & dolor per se supponit odium & detestationem mali præsentis, non enim quis dolet, nisi de malo quod displicet.

Dico secundò, contritio consistit essentialiter in dolore de peccato, ut est offensa Dei, & propositivè tantum in odio five detestatione ipsius. Probatum

Probatur primò ex D. Thoma hic art. 1. ubi A
de iniens contritionem dolore de peccatis &c.
dicit: ita dolorem poni in hac definitione tanquam
genus.

7. Probatur secundò conclusio ratione funda-
mentali. Contritio consistit essentialiter in illo
actu voluntatis quo peccatum destruitur in ra-
tione offensæ, seu quo exhibetur Deo satisfactio
pro injuria. Atqui ille actus non est odium sive
detestatio peccati, sed dolor de illo: Ergo contri-
tio consistit essentialiter in dolore de peccato,
non verò in odio sive detestatione ipsius. Major
constat, nam sicut penitentia respicit peccatum
sub ratione offensæ, ut per satisfactionem com-
pensabilis, ita & eius actus principalis & primari-
us, qui est contritio. Minor verò probatur: A ctus
quo homo exhibet Deo satisfactionem, debet al-
iquid auferre ab homine, & illud quodammodo
tribuere Deo, a quo per peccatum abstulit,
quantum in se est, honorem, puniendo in se ipso
offensam: Atqui per odium seu detestationem
peccati hoc non fit, bene autem per dolorem;
per simplicem enim detestationem nullum ho-
mo malum patitur, sed potius maximum recipit
bonum nempe bonum honestum; & contra verò
qui dolet de peccato, patitur quoddam malum
pænæ, scilicet tristitiam. Ergo per dolorem de
peccato, non verò per ejus odium seu detestatio-
nem, exhibetur satisfactio pro injuria.

4. Confirmatur: Contritio materialis est divisio
sive comminutio rei in minimas partes, & prop-
terea contritio spiritualis ex materiali translata
importat divisionem sive comminutionem cor-
dis aut affectus in peccato indurati, in minima,
ut in prima suppositione annotavimus: Sed hæc
perfecta divisio & comminutio cordis aut affec-
tus non potest intelligi in actu odii seu detesta-
tionis de peccato, cum tunc solum incipiat pec-
tum dupliciter, bene tamen in dolore de pec-
cato, cum talis dolor importet tristitiam & affli-
ctionem spiritus, quæ spiritus in se conteritur, &
quodammodo comminuitur. Ergo contritio non
consistit in actu odii vel detestationis peccati,
sed in dolore de ipso; quamvis talis dolor actum
odii vel detestationis ut pravius connotet, qui
ut supra dicebamus, fieri non potest ut quis doleat
de aliquo, nisi prius, saltem ordine naturæ,
illud odium habeat & detestetur tanquam malum.

9. Probatur tertio conclusio ex absurdo & incon-
venienti quod sequitur ex adversa sententia: si
enim contritio consisteret essentialiter in odio
peccati, cum in beatis sit perfectissimè & prop-
riè tale odium, esset in eis propriè actus contri-
tionis: Sed hoc dici nequit, ut faceretur Adversari-
um: Ergo nec illud.

10. Dices cum Adversariis: Licet dolor in exerci-
tio habitus, non sit de essentia contritionis, est
tamen de essentia actus in quo consistit contri-
tio, quod ab illo fluat dolor ex natura rei, atque ad-
dedit non quodcumque odium peccati est essentia-
liter contritio, sed tale odium cui ex natura rei
potest convenire dolor tanquam proprietas;
quale tamen non est odium beatorum, sed tan-
tum odium nostrum.

Sed contra: Licet gratia quæ erat in Christo
non esset talis cui posset convenire fides, aut peni-
tentia, erat tamen vera gratia: Ergo similiter
licet tale sit odium peccati in beatis, ut ab eo flue-
re non possit aliquis dolor; si tamen contritio
non consistat essentialiter in dolore, sed in odio,
erit verè & propriè in beatis, licet doloris omnis

Tom. V.

expertibus; quamvis enim privaretur dolore con-
sequenti per modum proprietatis, hoc tamè non
impediret, quin esset verè & essentialiter contri-
tio.

Demum specialiter confutari potest opinio
Suaris, ex eo quod falsum supponat, nimirum de-
testationem esse actum realiter distinctum ab o-
dio: in voluntate enim circa bonum & malum
sunt tantum illi actus qui respondent passioni-
bus appetitus sensitivi: Sed odium & detestatio
correspondent eidem passioni, quæ etiam deno-
minatur odium; nullusque unquam dixit, odium
& detestationem esse duas passiones realiter di-
stinctas: Ergo detestatio peccati non est actus
distinctus ab ejus odio.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusio-
nem: Tridentinum sess. 14. cap. 4. defini-
ens contritionem, ait illam esse detestationem &
dolorem de peccato: Ergo in utroque actu con-
sistit essentialiter.

Respondet concessio Antecedente: negando
Consequentiam, Concilium enim definiens seu
potius describens contritionem: vocat illam de-
testationem & dolorem de peccato, non quod
existimet illam consistere essentialiter in utroque
actu; sed ut significet, detestationem peccati ef-
se quid prævie requisitum ad dolorem de illo, &
talem dolorem à detestatione seu odio peccati
procedere, sicut gaudium oritur ab amore. Un-
de etiam in eadem contritionis descriptione sub-
dit, illam esse dolorem & detestationem de pec-
cato commisso, cum proposito non peccandi de ca-
tero, ut declarat tale propositum esse quid con-
sequens ad contritionem, ac veluti ejus proprie-
tatem, ut in tertia suppositione dicebamus.

Obijcies secundò contra secundam conclusio-
nem: D. Thomas in hac quaestione & alibi sæpe
ait, contritionem esse displicentiam de peccato:
Sed displicentia de peccato est formaliter odium
peccati: Ergo contritio consistit essentialiter in
actu odii de peccato.

Respondet D. Thomas ibi accipere displicen-
tiam pro dolore, ut aliquando solet accipi, sicut
& complacentia accipitur aliquando pro gaudio.

Obijcies tertio: In eo consistit essentialiter
contritio, quod per se primo opponitur pecca-
to: Sed quod primò opponitur de peccato, non
est dolor, sed odium: Ergo in odio non verò in
dolore consistit essentialiter contritio. Major
est certa, cum enim penitentia per se primo op-
ponatur peccato, contritio in qua formaliter
consistit, debet per se primum opponi peccato.
Minor verò probatur: Peccatum est amor inor-
dinatus creaturæ: Sed odium peccati per se pri-
mo opponitur amor inordinato creaturæ: Ergo
per se primò opponitur peccato.

Confirmatur: Cum nomen contritionis signi-
ficet actum illum qui est divisio cordis, & aver-
sio à peccato, metaphorà deductà à verbo *contere-
re*, quod significat rem aliquam duram in minu-
tissimas partes dividere, per id essentialiter con-
stitui debet, per quod primum homo verè sepa-
ratur à peccato: Sed verè & primum separatur à
peccato, per ejus odium: Ergo in eo essentialiter
consistit. Major constat, Minor verò probatur,
Odium peccati est verè fuga à peccato, atque
ad id separatio ab eo. Item præcedit dolorem,
subindeque prius separat quam dolor.

D d d

Ad

16. Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: In eo constituitur essentialiter contritio, quod per se primo opponitur peccato, ut est offensio contra Deum, concedo Majorem. Ut est amor contra Deum summum bonum, nego Majorem. Cum enim penitentia sit virtus iustitiæ annexa, & a charitate distincta, ut disp. 2. offensum est, actus ejus primarius & principalis, qui est contritio, non nisi præsuppositivè adversatur peccato ut est contra Deum summum bonum, quem charitas respicit; formaliter verò sive essentialiter opponitur peccato, ut est summa injuria in Deum. Similiter distinguo Minorem: Primum quod opponitur peccato, ut amor contra Deum summum bonum est odium, concedo Minorem. Primum quod opponitur peccato, ut injuriæ Deo illatæ, & punitione per satisfactionem, est odium, nego Minorem, est enim actus quo peccator dolet de tali offensa. Unde

17. Ad confirmationem, distinguo Majorem: Per id essentialiter constitui debet contritio, quod est verè & primum separatio à peccato, tanquam à summo malo, nego; hæc enim separatio se habet præsuppositivè ad contritionem: quod est separatio à peccato, tanquam ab injuria facta contra Deum, exhibendo ei debitam satisfactionem, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Per odium peccati verè & primum peccator separatur à peccato, tanquam à summo malo, concedo Minorem. Tanquam ab offensa contra Deum, exhibendo ipsi recompensationem, nego Minorem. hoc enim est proprium doloris, unde nego etiam Consequentiam.

18. Objicies ultimum: Si quis diligat Deum super omnia, & consequenter odio habeat peccatum, absque eo quod cogitet de dolore habendo, hic erit verè contritus: Ergo contritio non consistit essentialiter in dolore de peccato.

Respondeo illum virtualiter tantum esse contritum, sed non formaliter; si enim advertens nolit dolere, statim peccabit mortaliter, & cessabit amor Dei, ac verum odium de peccato.

ARTICULUS II.

Utrum contritio differat essentialiter ab attritione?

19. **D**ividi solet à Theologis contritio in perfectam, quæ simpliciter dicitur contritio; & est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum: & in imperfectam, quæ appellatur attritio, & est dolor de peccatis ex alio motivo quæ charitatis, id est, ex aliquo motivo honesto, quod non sit ipse Deus, quatenus in se ipso est summum bonum, à quo peccatum mortale avertit. Hujusmodi verò attritio duplex est, una oritur ex metu gehennæ & aliarum poenarum, altera ex peccati fœditate, ut docet Tridentinum sess. 14. cap. 4. Quæ divisio adæquata & sufficiens est, nulla enim est species attritionis, quæ non contineatur sub aliqua illarum duarum. Nam dolor de peccato, ut est contra rectam rationem, vel ut est contra iustitiam, aut aliam quamlibet virtutem, est species detestationis peccati propter ejus fœditatē; quandoquidem esse contra rectam rationem, est generalis fœditas peccati; esse verò contra iustitiam, aut religionem, vel aliam virtutem, est specialis ejus fœditas. Illa verò attritio, quæ habe-

atur ob amorem vitæ æternæ, reducit ad eam quæ oritur ex metu poenarum; quia si fuerat eadem virtutem spei pertinentem huiusmodi actus, ut vitæ æternæ, & timor poenæ æternæ, sic etiam ejusdem virtutis aut quasi virtutis, sunt attritiones conceptæ ex amore vitæ æternæ, & attritiones conceptæ ex odio poenæ æternæ. His præmissis pro resolutione difficultatis proponitur.

Dico breviter, Contritionem perfectam distinguere essentialiter ab attritione.

Probatur conclusio ratione fundamentali. Actus qui diversa objecta formalia respiciunt, distinguuntur essentialiter: Sed contritio & attritio respiciunt diversa objecta formalia: Ergo distinguuntur. Major patet, distinctio enim speciei actuum sumitur ex ordine ad objecta formalia quæ respiciunt. Minor etiam manifesta est, nam objectum formale contritionis est peccatum in ratione formali injuriæ Deo illatæ; ob id attritionis est idem objectum sub formali ratione mali ipsius peccatoris, vel sub ratione temporis & inhonesti, ac recte rationi repugnantis, ut ex supra dictis patet.

Confirmatur: Illi actus specie differunt, qui eliciuntur ab habitibus specie diversis: Sed contritio perfecta & attritio procedunt à virtutibus specie diversis; contritio enim elicitur à virtute poenitentiae, & est actus ejus primarius & principalis; attritio verò vel est à virtute spei, quando dolet de peccato ex metu gehennæ, vel ob amorem vitæ æternæ, ut constat ex supra dictis; vel ab aliqua virtute morali infusa, quando dolet de peccato, ob turpitudinem propriam; cum enim quælibet virtus habeat amare bonum quod respicit, & detestari malum oppositum, ad virtutem infusam temperantiæ v.g. pertinet nedum amare honestatem temperantiæ, sed etiam detestari peccatum intemperantiæ, ut opponitur tali honestati, seu quod idem est, secundum propriam deformitatem quam habet, & quæ non reperitur in aliis peccatis. Idem cum proportionem directam de aliis virtutibus: Ergo &c.

Dices, Quando homo est in peccato, non habet virtutes morales infusas; acquiritur verò, cum sint naturales, non sufficiunt ad actum supernaturalem eliciendum, cujusmodi est attritio, de qua loquimur: Ergo &c.

Respondeo quod tunc elicitur à voluntate elevata per auxilium supernaturale, non autem per aliquem habitum! semper tamen manet illam attritionem distinguere essentialiter à contritione, quia dolere de peccato ex diverso motivo, supra explicato.

Ex hac differentia essentiali sequuntur alia: Prima est, quod omnis contritio necessitate obligat super omnia peccata, cum omnia peccata sint offensæ Dei; non autem attritio; quæ esse potest de peccato vel ut causativo peculiari poenæ à Deo inflatæ, vel ut continente specialem deformitatem alicui virtuti oppositam.

Ex hoc oritur alia differentia, nimirum quod contritio semper excludit omnem affectum peccandi; quia cum detestetur omnia peccata sub aliqua ratione communi, nequit retinere affectum ad aliquod particulare; secus verò attritio, quæ cum interdum procedat ex motivo speciali contra unum peccatum, non semper opponitur cuilibet peccato. Unde attritio procedens ex deformitate speciali alicujus peccati, non sufficit ad justificationem peccatorum in sacramento obtinendam, si peccator alia peccata specie diversâ commiserit.